

Bedankt!

Mijn dank gaat uit naar Martha Krijgsheld, Diane Black, Hester van Wieringen, Inge van Balkom, Rudi Kohl, Dianne Wesselink, Anet en Masoud Salavati, Elles Taddeo, Trudy Kerkhof, Wendelyn Bravenboer, Stichting Christina Bader, Maaïke en alle pleeg- en adoptieouders voor jullie waardevolle hulp en bijdragen bij het tot stand komen van dit boek. Geweldig!!

Colofon

Auteur: Ilona Broekhuizen-Verschuren

Grafisch ontwerp: Rita Ottink

Drukwerk: Zuidam/Uithof drukkerijen

ISBN/EAN 978-90-813211-1-2

Niets uit dit boekje mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van auteur, grafisch ontwerper en de FAS-stichting.

INHOUD

5	INLEIDING
7	HOOFDSTUK 1 BESCHADIGD DOOR ALCOHOL
8	Wat is FAS
10	Zwangerschap en alcohol
12	Meerdere termen
12	Hoe vaak komt FASD voor
13	Veel voorkomende gedragskenmerken
15	Het stellen van de diagnose
19	HOOFDSTUK 2 LEVEN MET EEN KIND MET FASD
20	Anders dan anders
22	Verwachtingen
23	HOOFDSTUK 3 GEDRAG
24	Hyperactiviteit
26	Autistisch gedrag
27	Stemmingen
29	Huilen
30	Structuur
35	HOOFDSTUK 4 ALLEDAAGSE DINGEN
36	Communiceren
38	Slapen
40	Eten
43	HOOFDSTUK 5 LEREN
44	Geheugenproblemen
45	Leerproblemen
46	Onderwijs
51	HOOFDSTUK 6 SOCIALE RELATIES
52	Persoonlijke grenzen
53	Problemen met hechting
54	Sociale vaardigheden

56	Liegen en stelen
57	Vrienden
59	Familiebijeenkomsten en uitjes
61	HOOFDSTUK 7 KINDEREN WORDEN GROOT
62	Puberteit
63	Seksualiteit, intimiteit en relaties
64	Zelfstandigheid
65	Omgaan met geld
66	Werken
67	Verslavingen
68	Justitie
69	HOOFDSTUK 8 MOGELIJKE BEHANDELINGEN EN/OF THERAPIEËN
70	Artsenbezoek
72	Medicatie
73	Logopedie
74	Fysiotherapie
75	Sensorische integratie therapie
78	Motorische Remedial Teaching
78	Speltherapie
78	Sociale vaardigheid training
78	Weerbaarheidstraining
78	Agressie regulatie therapie
80	Dieet
80	Zo veel meer...
81	HOOFDSTUK 9 OUDERS EN VERZORGERS
82	Hoe hou je het vol?
83	Hulpverlening
84	Uithuisplaatsing
84	Adoptie en pleegzorg
87	HOOFDSTUK 10 HOOPVOL, NIET HOPELOOS
91	Nuttige adressen/websites
93	Bronnen

INLEIDING

Alcoholgebruik tijdens de zwangerschap kan blijvende schade aanrichten bij een kind. Van deze schade zal het kind gedurende zijn hele leven de gevolgen ondervinden.

Het zorgen voor deze kinderen is geen eenvoudige taak. Het vraagt een specifieke benadering en veel uithoudings- en doorzettingsvermogen van de ouders/verzorgers. In dit boek zijn informatie over het Foetaal Alcohol Syndroom, ervaringsverhalen en bruikbare tips gebundeld om ouders bij te staan in het zorgen voor hun door alcohol beschadigde kind.

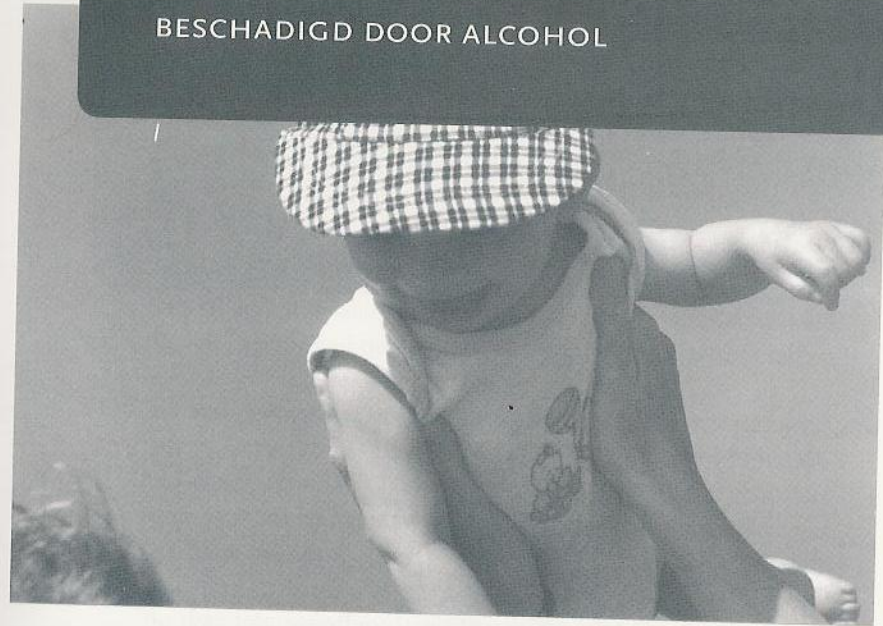
Het is belangrijk om te realiseren dat ieder kind uniek is. Ieder kind heeft zijn eigen persoonlijkheid, temperament en aandachtsgebieden. De tips en handvatten gegeven in dit boek kunnen bij het ene kind succesvol zijn en bij het andere kind geen invloed hebben. Het zijn slechts opsommingen van zaken die geprobeerd kunnen worden en die kunnen helpen tijdens de zoektocht naar de juiste aanpak voor dit specifieke kind.

Er zijn meerdere termen in gebruik met betrekking tot door alcohol beschadigde kinderen. Om dit boek leesbaar te houden is gekozen voor de algemene term kind met FASD (Fetal Alcohol Spectrum Disorder).

HOOFDSTUK 1

BESCHADIGD DOOR ALCOHOL

Ik was jong en hield van uitgaan. Ik kreeg ruzie met de vader van mijn kind, hij ging uit en ik wilde hem laten zien dat wat hij kon, ik ook kon. Dus dronk ik 3/4 liter likeur. Jordan werd geboren met veel complicaties. Vanaf zijn 6de jaar herkende ik ook de gedragsafwijkingen. Als ik die dag niet gedronken had, had hij dit allemaal niet gehad.

Samenvatting van een verhaal van een moeder (DVD 'A child for life')

WAT IS FAS?

Jones en Smith benoemden als één van de eersten het "Foetaal Alcohol Syndroom" (FAS). Zij beschreven een overeenkomstig patroon van hersenafwijkingen en disfunctioneren van het centraal zenuwstelsel bij 11 kinderen waarvan de moeder alcohol gedronken had tijdens de zwangerschap. (Jones et al, 1973)

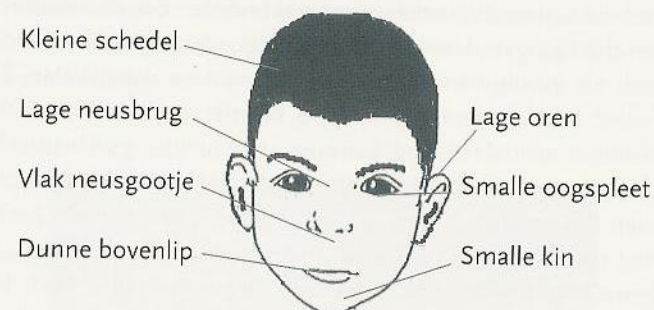
FAS is een permanent geboortedefect syndroom, dat zich uit in fysieke en mentale tekortkomingen, veroorzaakt door alcohol gebruik van de moeder tijdens de zwangerschap. Het syndroom is niet te genezen. Een volledige diagnose FAS wordt gegeven als er op 3 terreinen afwijkingen bestaan:

Vertraagde groei

Bij FAS is er sprake van een groeiachterstand qua lengte en gewicht. Kinderen met FAS zijn kleiner dan hun leeftijdsgenootjes en vaak erg tener. Het hoofd is vaak abnormaal klein. Het betreft een vertraagde groei die al bij de geboorte aanwezig is en die zich gedurende de rest van het leven niet inhaalt. Het gewicht kan zich op termijn wel normaliseren.

Gezichtsafwijkingen

Er zijn variaties, maar de meest voorkomende afwijkingen zijn: het midden van het gezicht lijkt afgeplat, met een platte neusbrug en ogen die ver uit elkaar lijken te staan en overhangende oogleden met een vouw in de binnenhoek. De neus is plat en staat omhoog ("stopcontactneus"). De bovenlip is smal, zonder "cupido boog". De oren staan vaak laag en de kin is klein. Afwijkingen aan het gebit en een hoog verhemelte komen vaak voor. Ledematen kunnen afwijkingen vertonen, zoals afwijkingen aan de vingers of afwezigheid van nagels. In de Nederlandse diagnose criteria zijn de aanwezigheid van de kleine oogspleet, het vlakke philtrum (gootje tussen neus en bovenlip) en de dunne bovenlip opgenomen als de drie kenmerken die een rol spelen in het stellen van de diagnose.

Disfunctioneren van het centrale zenuwstelsel

Het centrale zenuwstelsel bestaat uit de hersenen en het ruggenmerg. Beschadigingen aan dit centrale zenuwstelsel hebben grote gevolgen voor het functioneren van het kind. Dit uit zich in gedragsstoornissen en neurologische afwijkingen. Slechte spiercoördinatie komt veel voor. Baby's met FAS hebben een slechte zuigreflex en kinderen kauwen slecht. Veel kinderen met FAS zijn overgevoelig voor tast, geluid en fel licht.